Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2026/2991

2026 5 29

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

dėl Europos piliečių iniciatyvos (EPI) „Atvertimo terapijos Europos Sąjungoje draudimas“

(C/2026/2991)

1. ĮVADAS. PILIEČIŲ INICIATYVA

„Atvertimo terapijos Europos Sąjungoje draudimas“ ([1]) yra 13-oji Europos piliečių iniciatyva (EPI), pateikta Komisijai nagrinėti pasiekus ribas ([2]), nustatytas Europos Sąjungos sutartyje ir Reglamente (ES) 2019/788 ([3]) (toliau – EPI reglamentas).

Organizatoriai savo tikslus apibūdina taip:

> *Raginame Europos Komisiją pasiūlyti privalomą teisinį draudimą Europos Sąjungoje LGBTQ+ piliečiams taikyti atvertimo terapiją.*
>
> *Atvertimo terapija – intervencijos, kuriomis siekiama pakeisti, suvaržyti arba nuslopinti LGBTQ+ asmenų seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ir (arba) lyties raišką.*
>
> *Tokia terapija dėl diskriminacinio, žeminančio, žalingo ir nesąžiningo pobūdžio Jungtinių Tautų laikoma kankinimu ir šiuo metu uždraudžiama vis daugiau valstybių.*
>
> *ES atlieka labai svarbų vaidmenį pagrindinių teisių apsaugos srityje ir turėtų imtis kovos su bet kokiu nežmonišku elgesiu veiksmų. Komisija turėtų pasiūlyti direktyvą, kuria atvertimo terapija būtų įtraukta į euronusikaltimų sąrašą, ir (arba) iš dalies pakeisti šiuo metu galiojančią 2008 m. Direktyvą dėl lygybės, įtraukiant į ją šios terapijos taikymo draudimą.*
>
> *Be to, siekdama kovoti su valstybiniu moratoriumu, Komisija taip pat turėtų užtikrinti, kad būtų priimta neprivaloma rezoliucija, raginanti Sąjungoje plačiai uždrausti atvertimo terapiją.*
>
> *Galiausiai raginame Komisiją iš dalies pakeisti Nusikaltimų aukų teisių direktyvą, kad būtų nustatyti atvertimo terapijos aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos minimalieji standartai.*
>
> *Nustatyti draudimą taikyti atvertimo terapiją arba peržiūrėti šiuo metu taikomą terapiją turėtų visos valstybės narės.*

2023 m. lapkričio 27 d. gavusi organizatorių prašymą, Komisija užregistravo šią iniciatyvą 2024 m. sausio 24 d. ([4]) Daugiau informacijos apie iniciatyvos dalyką, tikslus ir aplinkybes galima rasti kartu su prašymu užregistruoti EPI pateiktame priede. Visų pirma organizatoriai išvardija ataskaitoje „LGBT+ asmenų atvertimo terapija“ (angl. *Conversion Practices on LGBT+ People*) ([5]), kurią 2023 m. užsakė parengti Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komitetas, pateiktas rekomendacijas dėl atvertimo terapijos uždraudimo.

Organizatoriai reikiamus pritarimo pareiškimus (parašus) rinko nuo 2024 m. gegužės 17 d. iki 2025 m. gegužės 17 d. 2025 m. lapkričio 17 d., valstybių narių institucijoms patikrinus pritarimo pareiškimus, organizatoriai pateikė iniciatyvą Komisijai. Tą pačią dieną Komisija EPI registre paskelbė atitinkamą pranešimą, kuriuo patvirtinamas iniciatyvos galiojimas.

([1]) Atvertimo terapijos Europos Sąjungoje draudimas.

([2]) Remiantis EPI reglamento 3 straipsniu, iniciatyva yra galiojanti, jei: a) jai pagal 2 straipsnio 1 dalį pritarė bent vienas milijonas Sąjungos piliečių (toliau – pasirašiusieji), iš bent ketvirtadalio valstybių narių ir b) bent ketvirtadalyje valstybių narių iniciatyvos registracijos metu pasirašiusiųjų skaičius yra lygus bent minimaliam I priede nustatytam skaičiui, atitinkančiam kiekvienoje valstybėje narėje išrinktų Europos Parlamento narių skaičių, padaugintą iš bendro Europos Parlamento narių skaičiaus.

([3]) 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/788 dėl Europos piliečių iniciatyvos, OL L 130, 2019 5 17, p. 55.

([4]) 2024 m. sausio 24 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2024/442 dėl prašymo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/788 užregistruoti Europos piliečių iniciatyvą „Uždrauskime atvertimo terapiją Europos Sąjungoje“.

([5]) Europos Parlamentas, *Conversion Practices on LGBT+ People*, 2023 m.

Organizatoriai pristatė iniciatyvos tikslus 2025 m. gruodžio 12 d. vykusiame susitikime su Komisija ([6]) ir per 2026 m. kovo 2 d. Europos Parlamento surengtą viešąjį svarstymą. Per viešąjį svarstymą organizatoriai nurodė, kad jie palankiai vertintų tai, jei Europos Komisija priimtų rekomendaciją, kuria valstybės narės būtų skatinamos imtis priemonių atvertimo terapijai nutraukti atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ([7]).

Vėliau, 2026 m. kovo 25 d., Parlamentas plenariniame posėdyje surengė diskusijas dėl iniciatyvos „Atvertimo terapijos draudimas“ ([8]).

Pagal EPI reglamento 15 straipsnio 2 dalį šiame komunikate pateikiamos Komisijos teisinės ir politinės išvados dėl iniciatyvos, veiksmai, kurių ji ketina imtis, jų pagrindimas ir numatomas jų įgyvendinimo tvarkaraštis.

2. **APLINKYBĖS**

2.1 **Aktuali problema**

Atvertimo terapija „yra labai žalingos intervencinės procedūros, kurios grindžiamos medicininiu požiūriu neteisingu supratimu, kad LGBT[IQ+] asmenys yra ligoniai, ir sukelia daug skausmo ir kančių, todėl daro ilgalaikę psichologinę bei fizinę žalą“ ([9]). Ši terapija, kuri gali apimti žodinį užgauliojimą, prievartą, izoliavimą, priverstinį gydymą vaistais, elektros smūgius, fizinę ir seksualinę prievartą ([10]), iš tiesų neturi terapinės vertės, nes nėra nieko, ką reikėtų „išgydyti“ arba „nuslopinti“.

Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) 1990 m. nustojo klasifikuoti homoseksualumą kaip psichikos sutrikimą ir išbraukė jį iš 10-osios Tarptautinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos redakcijos (ICD-10). 2019 m. PSO taip pat išbraukė lytinės tapatybės sutrikimą iš 11-osios Tarptautinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos redakcijos (ICD-11) skyriaus „Psichikos ir elgesio sutrikimai“ ([11]).

Be to, pagrindinės Europos ir tarptautinės organizacijos, įskaitant Pasaulio gydytojų asociaciją 2013 m. ([12]), Pasaulio psichiatrų asociaciją 2016 m. ([13]) ir Europos psichiatrų asociaciją 2022 m. ([14]), išreiškė viešą nepritarimą atvertimo terapijai.

Remiantis Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros 2023 m. atliktu LGBTIQ tyrimu ([15]), kas ketvirtam (24 proc.) LGBTIQ+ asmeniui buvo taikyta atvertimo terapija, įskaitant fizinį ir seksualinį smurtą, žodinį užgauliojimą ir žeminimą. Translyčių moterų atveju šis skaičius beveik padvigubėjo iki 47 proc., o translyčių vyrų – 48 proc.

Be to, JT nepriklausomo eksperto apsaugos nuo smurto ir diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės klausimais ataskaitoje nurodyta, kad atvertimo terapijos reiškinys yra pasaulinio masto ir daro neproporcingą poveikį LGBTIQ+ jaunimui ([16]).

2.2 **Europos politinės aplinkybės**

Visi Europos Sąjungos gyventojai turėtų jaustis saugūs ir laisvi būti savimi. Lygybė ir nediskriminavimas yra pamatinės vertybės ir pagrindinės teisės, numatytos ES sutartyse ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje.

([6]) Europos piliečių iniciatyvos „Atvertimo terapijos ES draudimas“ organizatorių susitikimas su Europos Komisija.
([7]) Europos Parlamentas, Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto eilinis posėdis: 2026 m. kovo 2 d. atvertimo terapijos Europos Sąjungoje draudimas.
([8]) Europos Parlamentas, 2026 m. kovo 25 d. plenarinio posėdžio diskusijos.
([9]) Jungtinių Tautų nepriklausomas ekspertas apsaugos nuo smurto ir diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės klausimais, *Practices of so-called ‘conversion therapy’*, 2020 m. gegužės 1 d.
([10]) Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja (PACE), Rezoliucija 2534 (2026) *Protecting LGBTI persons from ‘conversion practices’*, priimta 2026 m. sausio 29 d.
([11]) Naujam 11-osios Tarptautinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos redakcijos (ICD-11) skyriuje „Su lytine sveikata susijusios sąlygos“ sąvoka „lytinės tapatybės sutrikimas“ pakeista sąvoka „lyties neatitikimas“.
([12]) *World Medical Association statement on natural variations of human sexuality*, priimta 64-ojoje Pasaulio gydytojų asociacijos generalinėje asamblėjoje, 2013 m. spalio mėn.
([13]) *World Psychiatric Association position statement on gender identity and same-sex orientation, attraction and behaviours*, 2016 m. rugsėjo mėn.
([14]) *European Psychiatric Association statement on conversion ‘therapies’ and LGBTQ patients*, 2022 m. sausio mėn.
([15]) Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, *LGBTIQ equality at a crossroads – Progress and challenges*, 2024 m.
([16]) Jungtinių Tautų nepriklausomas ekspertas apsaugos nuo smurto ir diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės klausimais, *Practices of so-called ‘conversion therapy’*, 2020 m. gegužės 1 d.

Pirmininkė Ursula von der Leyen savo įgaliojamajame rašte ([17]) įgaliojo Komisijos narę Hadją Lahbib „pasiūlyti atnaujintą LGBTIQ asmenų lygybės strategiją po 2025 m. Visų pirma daugiausia dėmesio joje turėtų būti skirta nuolatinio ir nesiliaujančio iš neapykantos kylančio priekabiavimo ir smurto, be kita ko, internete, problemai spręsti ir atvertimo terapijos praktikos uždraudimui.“

2025 m. spalio 8 d. priimtoje 2026–2030 m. LGBTIQ+ asmenų lygybės strategijoje ([18]) paskelbta, kad „Komisija imsis tinkamų kovos su atvertimo praktika veiksmų, itin daug dėmesio skirdama paramai valstybėms narėms, kurios šioje srityje atlieka itin svarbų vaidmenį. <...> Rengdama savo kovos su atvertimo praktika metodą, Komisija visų pirma atsižvelgs į neseniai paskelbtą Europos piliečių iniciatyvą „Atvertimo terapijos Europos Sąjungoje draudimas“.“

LGBTIQ+ asmenų apsauga nuo prievartos, žalingos praktikos ir neapykantos yra vienas iš Komisijos prioritetų ir vienas pagrindinių šios strategijos ramsčių. Labai svarbu kovoti su visų formų smurtu ir užkirsti jam kelią, taip pat dekonstruoti neapykantą kurstančius naratyvus, kad būtų puoselėjamos bendros ES vertybės – lygybė, žmogaus orumas ir pagarba visų žmonių pagrindinėms teisėms.

2026 m. balandžio 29 d. priimtoje rezoliucijoje dėl pagrindinių teisių padėties Europos Sąjungoje ([19]) Europos Parlamentas „smerkia atvertimo praktiką, t. y. praktiką, kuria siekiama pakeisti, suvaržyti ar nuslopinti asmens seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ir (arba) lyties raišką, kaip pagrindinių teisių pažeidimą <...> ir toliau šiuo atžvilgiu primygtinai ragina Komisiją imantis tolesnių veiksmų, susijusių su Europos piliečių iniciatyva „Atvertimo terapijos Europos Sąjungoje draudimas“, pateikti pasiūlymą dėl teisės akto, kuriuo nustatomas ES masto draudimas visose valstybėse narėse taikyti atvertimo praktiką“. Panašus raginimas buvo pateiktas 2026 m. balandžio 29 d. rezoliucijoje dėl Komisijos 2025 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos ([20]) ir 2024 m. vasario 8 d. priimtoje rezoliucijoje dėl 2020–2025 m. LGBTIQ asmenų lygybės strategijos įgyvendinimo ([21]).

2023 m. birželio 9 d. priimtose Tarybai pirmininkaujančios valstybės narės išvadose dėl LGBTI asmenų saugumo Europos Sąjungoje ([22]), kurioms pritarė 25 valstybės narės, valstybės narės raginamos pagal savo nacionalinę kompetenciją „apsaugoti LGBTI asmenis tiek internete, tiek realiame gyvenime nuo <...> žalingos praktikos, įskaitant priverstinės „konversijos praktikos“ taikymą“.

Be to, 2026 m. balandžio 29 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė nuomonę, kurioje pritariama EPI ir rekomenduojama, kad Komisija „pateikt[ų] pasiūlymą dėl teisiškai privalomo ES draudimo taikyti atvertimo praktiką. Siūlomu draudimu turėtų būti draudžiama bet kokia veikla, kuria siekiama pakeisti, suvaržyti ar paneigti asmens seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ir (arba) lyties raišką, ir tokios veiklos reklama.“ ([23])

Be to, 2026 m. sausio 29 d. Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja priėmė rezoliuciją ([24]), kurioje jos valstybės narės raginamos uždrausti atvertimo terapiją, kuria siekiama pakeisti, suvaržyti, nuslopinti ar panaikinti asmens seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ir (arba) lyties raišką, numatant baudžiamąsias sankcijas. Rezoliucijoje teigiama, kad veiksmai, kuriais siekiama užkirsti kelią atvertimo terapijos daromai žalai ir su ja kovoti, yra visuomenės sveikatos imperatyvas ir pagarbos žmogaus teisėms bei pagrindinėms laisvėms klausimas, ir dar kartą patvirtinama asmeninio savarankiškumo, saugomo pagal Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnį, svarba. Joje taip pat siūlomos priemonės, susijusios su parama aukoms ir jų apsauga, mokymu ir visuomenės informavimu.

([17]) Komisijos Pirmininkės Ursulos von der Leyen įgaliojamasis raštas už lygybę, pasirengimą krizėms ir jų valdymą atsakingai Komisijos narei Hadjai Lahbib, 2024 m. gruodžio 1 d.

([18]) Europos Komisija, Lygybės sąjunga. 2026–2030 m. LGBTIQ+ asmenų lygybės strategija, COM(2025) 725 *final*.

([19]) 2026 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl pagrindinių teisių padėties Europos Sąjungoje 2024 ir 2025 m. (P10_TA(2026)0146).

([20]) 2026 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Komisijos teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos (P10_TA(2026) 0147).

([21]) 2024 m. vasario 8 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl 2020–2025 m. ES LGBTIQ asmenų lygybės strategijos įgyvendinimo (P9_TA(2024)0076).

([22]) Europos Sąjungos Taryba, Pirmininkaujančios valstybės narės išvados dėl LGBTI asmenų saugumo Europos Sąjungoje, 2023 m. birželio 9 d.

([23]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Atvertimo praktikos draudimas ES“, priimta 2026 m. balandžio 29 d. (SOC/854-EESC-2025).

([24]) Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja (PACE), Rezoliucija 2534 (2026) *Protecting LGBTI persons from 'conversion practices'*, priimta 2026 m. sausio 29 d.

2.3 **Nacionalinė teisinė sistema**

Iki šiol aštuonios valstybės narės priėmė teisės aktus, kuriais draudžiama atvertimo terapija ([25]). Šių teisės aktų taikymo sritis skiriasi: pagal administracinę teisę jais paprastai kriminalizuojami arba draudžiami bandymai pakeisti arba nuslopinti asmens seksualinę orientaciją ar lytinę tapatybę, o daugeliu atvejų ir lyties raišką. Daugumoje šių nacionalinės teisės aktų numatytos griežtesnės bausmės už nusikaltimus, padarytus prieš nepilnamečius ar pažeidžiamus suaugusiuosius. Visose šalyse numatytos baudos, o daugumoje – ir laisvės atėmimas. Pagal visus šiuos nacionalinės teisės aktus taip pat draudžiama reklamuoti atvertimo terapiją.

3. **ATSAKAS Į EUROPOS PILIEČIŲ INICIATYVĄ**

Pagal EPI Komisija raginama: i) „pasiūlyti direktyvą, kuria atvertimo terapija būtų įtraukta į euronusikaltimų sąrašą, ir (arba) iš dalies pakeisti šiuo metu galiojančią 2008 m. Direktyvą dėl lygybės, įtraukiant į ją šios terapijos taikymo draudimą“; ii) „iš dalies pakeisti Nusikaltimų aukų teisių direktyvą, kad būtų nustatyti atvertimo terapijos aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos minimalieji standartai“; iii) „užtikrinti, kad būtų priimta neprivaloma rezoliucija, raginanti Sąjungoje plačiai uždrausti atvertimo terapiją“.

Galiausiai EPI aiškiai nurodyta, kad visos valstybės narės turėtų „nustatyti draudimą taikyti atvertimo terapiją“.

Siekdama reaguoti į šią iniciatyvą, Komisija pabrėžia, kad:

(a) Komisija ketina 2027 m. priimti Komisijos rekomendaciją, kuria valstybės narės būtų raginamos savo teisinėje sistemoje uždrausti atvertimo terapiją.

(b) Tačiau Komisija mano, kad dėl toliau išvardytų priežasčių nebūtų veiksminga teikti pasiūlymą dėl Sąjungos teisės akto, kaip numatyta ES sutarties 11 straipsnio 4 dalyje.

3.1 **Komisijos rekomendacijos priėmimas siekiant EPI tikslo**

Pagal SESV 292 straipsnį Komisija ketina priimti rekomendaciją, teisės aktą, kuriuo siekiama apsaugoti LGBTIQ+ asmenis, visų pirma pažeidžiamiausius, ir kovoti su atvertimo terapija, kuria siekiama pakeisti, suvaržyti ar nuslopinti jų seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ir (arba) lyties raišką. Tikimasi, kad Komisijos rekomendacija padės pasiekti esminius EPI tikslus.

Remdamasi rekomendacija, Komisija pripažins itin svarbų valstybių narių vaidmenį šioje srityje ir sutelks dėmesį į paramą joms uždraudžiant atvertimo terapiją, skatindama imtis veiksmų nacionaliniu lygmeniu, kad teisinis draudimas būtų taikomas visoje ES.

Numatoma, kad rekomendacija bus grindžiama gerąja patirtimi, susijusia su valstybėse narėse taikomais atvertimo terapijos draudimais, raginant visas valstybes nares nustatyti draudimą. Komisija taip pat apsvarstys galimybę į rekomendaciją įtraukti pasiūlymus dėl kitų papildomų priemonių, pavyzdžiui, veiksmų, kuriais būtų sudarytos palankesnės sąlygos aukoms ir trauminės patirties turintiems asmenims kreiptis į teismą ir gauti kompensacijas, remiantis teisinėmis prievolėmis, nustatytomis Nusikaltimų aukų teisių direktyvoje, kai tokia praktika yra kriminalizuojama, taip pat dėl psichikos sveikatos ir kitų atitinkamų gydytojų mokymo kursų.

Komisija ketina paraginti valstybes nares pateikti informaciją apie tai, kaip rekomendacija bus įgyvendinama jų nacionalinėmis aplinkybėmis, kad būtų galima įvertinti, kaip rekomendacija praktiškai įgyvendinama vietoje.

Rengiant rekomendaciją bus remiamasi struktūriniu dialogu šia tema, kurį Komisija ketina skatinti pasitelkdama LGBTIQ+ asmenų lygybės ekspertų grupę – ji vienija valstybes nares, Komisiją ir suinteresuotuosius subjektus siekiant stiprinti LGBTIQ+ asmenų lygybę ir priklauso Nediskriminavimo, lygybės ir įvairovės aukšto lygio grupei.

Be to, kaip paskelbta LGBTIQ+ asmenų lygybės strategijoje, Komisija su LGBTIQ+ pilietinės visuomenės organizacijomis sukurs LGBTIQ+ politikos forumą: pirmasis šio forumo susitikimas bus surengtas Briuselyje iki 2026 m. pabaigos ir jame daugiausia dėmesio bus skiriama atvertimo terapijai.

([25]) Belgija, Vokietija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Kipras, Malta ir Portugalija.

Galiausiai, kaip paskelbta ir LGBTIQ+ asmenų lygybės strategijoje, Komisija pradėjo atvertimo terapijos tyrimą, kuriuo bus grindžiama Komisijos rekomendacija, atsižvelgiant į tokius aspektus kaip prievartos ir spaudimo, susijusio su tokia terapija, lygis.

3.2 **Priežastys, dėl kurių neteikiamas pasiūlymas dėl Sąjungos teisės akto, kaip numatyta ES sutarties 11 straipsnio 4 dalyje**

Savo sprendime dėl registracijos Komisija paaiškina, kad „negalima atmesti prielaidos, kad Komisija, remdamasi **SESV 83 straipsnio 1 dalimi**, galėtų pasiūlyti tam tikrą priverstinę atvertimo terapiją įtraukti į **ES sudarytą nusikaltimų sąrašą** su sąlyga, kad šios nuostatos reikalavimų taikymas būtų tinkamai pagrįstas ir, visų pirma, kad tokia atvertimo terapija galėtų būti laikoma „ypač sunki[u] nusikaltim[u], turinči[u] tarpvalstybinį pobūdį, pasireiškiantį dėl tokių nusikaltimų pobūdžio arba poveikio, arba ypatingo poreikio kovoti su jais remiantis bendru pagrindu“.

Pagal šią nuostatą teikiant naują pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto pirmiausia reikėtų nustatyti naują teisinį pagrindą vieningu Tarybos sprendimu, kuriuo būtų išplėstas euronusikaltimų sąrašas. SESV 83 straipsnio 1 dalyje išvardyti nusikaltimai yra susiję su ypač sunkių nusikaltimų, turinčių tarpvalstybinį pobūdį, sritimis. Tik tuo atveju, jei Taryba išplėstų euronusikaltimų sąrašą, Komisija galėtų antruoju etapu pasiūlyti direktyvą pagal šį naują teisinį pagrindą.

Komisija mano, kad pradėjus tokią iniciatyvą išplėsti nusikaltimų sąrašą pagal SESV 83 straipsnio 1 dalį nebūtų veiksmingai kovojama su atvertimo terapijos reiškiniu. Nors negalima atmesti galimybės, kad tam tikra priverstinė atvertimo terapija atitinka kriterijų, susijusį su ypač sunkių nusikaltimų, turinčių tarpvalstybinį pobūdį, sritimis, tikėtina, kad tik nedidelė tokios praktikos atvejų dalis atitinka šį kriterijų.

2008 m. Komisijos **pasiūlymu dėl Vienodo požiūrio direktyvos** ([26]) siekiama išplėsti apsaugą nuo diskriminacijos dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos ne tik užimtumo, bet ir kitose srityse. 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, pasiūlymas grindžiamas SESV 19 straipsniu, todėl Taryba, gavusi Europos Parlamento pritarimą, turi balsuoti vieningai.

Nors pasiūlymas Taryboje svarstomas beveik 18 metų ir didžioji dauguma valstybių narių pritaria tam, kad būtų priimtas 2024 m. pirmąjį pusmetį Tarybai pirmininkavusios Belgijos pateiktas kompromisinis tekstas ([27]), susitarimo pasiekti kol kas nepavyko.

Bet kokie nauji dabartinio kompromisinio teksto pakeitimai nebūtų Komisijos atsako į Europos piliečių iniciatyvą dalis, nes už tokius pakeitimus yra atsakinga Taryba. Be to, atvertimo terapijos draudimo nustatymas neatitiktų šio pasiūlymo kompleksinio tikslo ir taikymo srities.

Komisija pakartoja, kad **naujas pasiūlymas dėl teisėkūros priemonių pagal SESV 19 straipsnį** galėtų būti pateiktas, jei atvertimo terapija būtų laikoma diskriminacija dėl lyties ar seksualinės orientacijos, kaip tai suprantama pagal tą straipsnį. Nors tikėtina, kad kai kurie iš šių veiksmų atitiktų tokią sąlygą, Komisija nemano, kad naujas pasiūlymas pagal SESV 19 straipsnį yra veiksmingiausias būdas pasiekti EPI tikslus, visų pirma atsižvelgiant į sunkumus, susijusius su vieningu priėmimu Taryboje.

Be to, sprendime dėl registracijos paaiškinama, kad „kalbant apie atvertimo terapijos aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos minimaliųjų standartų nustatymą pasakytina, kad Komisija, **remdamasi SESV 82 straipsnio 2 dalimi, galėtų pasiūlyti iš dalies pakeisti Direktyvą 2012/29/ES dėl aukų teisių**“.

([26]) Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principas (KOM(2008) 0426 galutinis).

([27]) Direktyva dėl vienodo požiūrio principo įgyvendinimo (19 straipsnis) – Pažangos ataskaita (10817/24).

Komisija nemano, kad būtų pagrįsta siūlyti naujus Nusikaltimų aukų teisių direktyvos ([28]) pakeitimus. 2023 m. liepos mėn. Komisijai pateikus pasiūlymą dėl Nusikaltimų aukų teisių direktyvos peržiūros ([29]), 2025 m. gruodžio mėn. teisėkūros institucijos preliminariai susitarė dėl peržiūrėtos Nusikaltimų aukų teisių direktyvos ([30]). Naujosiomis taisyklėmis bus sustiprintos visų aukų teisės, pavyzdžiui, suteikiant geresnes galimybes gauti informaciją ir paramą, sudarant palankesnes sąlygas pranešti apie nusikaltimus, užtikrinant geresnę aukų asmens duomenų apsaugą, sustiprinant asmeninį aukų poreikių vertinimą, sudarant palankesnes sąlygas gauti kompensaciją iš nusikaltėlio ir užtikrinant geresnį su aukomis bendraujančių asmenų veiklos koordinavimą ir bendradarbiavimą. Seksualinio smurto aukoms bus teikiamos tikslinės ir integruotos paramos paslaugos, įskaitant galimybę naudotis lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugomis.

Tiek, kiek atvertimo terapija yra kriminalizuojama pagal nacionalinę teisę, tokių nusikaltimų aukoms bus taikomos į nacionalinę teisę perkeltos direktyvos nuostatos.

Direktyvoje pabrėžiama, kad ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas specialių poreikių turinčioms aukoms, siekiant apsaugoti jas nuo antrinės ir pakartotinės viktimizacijos, bauginimo ir keršto. Aukų atžvilgiu turi būti atliekamas asmeninis vertinimas, siekiant nustatyti konkrečią apsaugą, poreikius ir tai, ar ir kokiu mastu joms būtų naudingos specialios priemonės. Todėl valstybėse narėse, kuriose atvertimo terapija yra kriminalizuojama, tokios praktikos aukoms turėtų būti taikoma direktyvoje numatyta apsaugos ir paramos sistema, įskaitant asmeninį vertinimą ir galimybę naudotis tinkamomis paramos paslaugomis.

Galiausiai Komisija mano, kad **priėmus pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos** nebūtų galima visapusiškai ir efektyviai siekti EPI tikslų. Kalbant apie pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos pagal SESV 83 straipsnio 1 dalį kartu su SESV 292 straipsniu, šiuo metu neįmanoma nustatyti, ar tam tikra atvertimo praktika būtų priskiriama „ypač sunkių nusikaltimų, turinčių tarpvalstybinį pobūdį“ sričiai, kaip tai suprantama pagal SESV 83 straipsnio 1 dalį. Kalbant apie pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos pagal SESV 19 straipsnį kartu su SESV 292 straipsniu, pirmiau nurodyti iššūkiai, susiję su teisėkūros veiksmais pagal SESV 19 straipsnį, taip pat turėtų įtakos tokiai rekomendacijai.

4. IŠVADA IR PERSPEKTYVOS

Reaguodama į Europos piliečių iniciatyvą „Atvertimo terapijos Europos Sąjungoje draudimas“, Komisija ketina 2027 m. priimti rekomendaciją, kuria tikimasi pasiekti esminius EPI tikslus.

Numatoma, kad rekomendacija bus grindžiama gerąja patirtimi, susijusia su valstybėse narėse galiojančiais atvertimo terapijos draudimais. Ji bus grindžiama išsamių konsultacijų procesu, be kita ko, pasitelkiant LGBTIQ+ asmenų lygybės ekspertų grupę ir naująjį LGBTIQ+ politikos forumą. Rekomendacija taip pat bus grindžiama Komisijos pradėto tyrimo šia tema išvadomis.

Komisijos rekomendacija numatoma:

— rekomenduoti valstybėms narėms savo nacionalinėje teisinėje sistemoje uždrausti atvertimo terapiją;

— apsaugoti LGBTIQ+ asmenis ir kovoti su atvertimo terapija, nukreipta prieš jų seksualinę orientaciją, lytinę tapatybę ir (arba) lyties raišką;

— rekomenduojamą atvertimo terapijos draudimą papildyti pasiūlymais dėl kitų priemonių, pvz., gydytojų mokymo;

— paraginti valstybes nares pateikti informaciją apie tai, kaip rekomendacija įgyvendinama jų nacionalinėmis aplinkybėmis, kad būtų galima įvertinti tokį įgyvendinimą.

([28]) Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai.

([29]) Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR (COM/2023/424 *final*).

([30]) Tarybos pranešimas spaudai „ES sustiprino nusikaltimų aukų apsaugą ir paramą joms“, 2025 m. gruodžio 10 d.